

Agrární perspektivy X – sekce „Regionální rozvoj venkova“

Ve dnech 18.–19. 9. 2001 se konala v prostorách České zemědělské univerzity mezinárodní konference Agrární perspektivy X – Globalizace a regionalizace. Jedna ze sekcí, v nichž probíhala jednání, se věnovala regionálnímu rozvoji venkova. Jednání v sekci zahájila doc. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc. krátkým přivítáním zúčastněných.

První příspěvek (M. Lošťák, ČZU Praha), se zabýval chápáním pojmu globalizace, jako sociálního jevu a objasňoval jej pomocí sémantických opozit, neboť globalizaci nelze pochopit samu o sobě. V příspěvku si M. Lošťák kladl otázku: pokud existují sémantická opozita různých pojmů, co je opozitem pro globalitu související s mobilitou a její sociální aktéry? Všudypřítomná, ve všech pádech skloňovaná globalizace jakoby téměř zastíňovala lokalizaci, která by mohla být chápána jako opozitum globalizace, ale zároveň bez propojení globalizace a lokalizace není možné globalizaci plně pochopit. Globalizační turbulentní změny sice směřují ke sjednocování lokalit, zároveň však mají lokality tendenci se globalizačním vlivům vzpírat. V tomto smyslu mluvil M. Lošťák o korektivních potenciálech odlišujících se lokalit, v nichž existuje lokální identita, která sociální aktéry v té které lokalitě jak izoluje, tak zároveň ukotvuje – a to v obrazech světa jednotlivých aktérů sociálního dění.

K přednesenému příspěvku, stejně jako ke všem následujícím, se rozvinula živá diskuse. K zajímavým myšlenkám patřilo srovnání, jak byl chápán horizont dříve – končil tam, kam člověk dohlédl, a dnes – kdy se stal v podstatě nekončícím a více globálním.

Oblasti právních norem – veřejnoprávním a soukromoprávním úkonům regionů byl zasvěcen příspěvek J. Bartůškové (ČZU Praha). J. Bartůšková nejprve objasnila nesnadný vznik regionů. Již v roce 1993 Ústava ČR (zákon č. 1/93 Sb.) předpokládala vznik vyšších územně samosprávných celků (VÚSC), které však byly ustanoveny až zákonem č. 347/97 Sb. a pojmenovány „kraje“, účinnost zákona byla odložena do 1. 1. 2000. Činnost krajů byla až do podzimních voleb pouze formální, faktické zahájení činnosti je spojeno s materiálními obtížemi a legislativními nejasnostmi. Činnost regionálních orgánů je totiž upravována nejen úkony veřejnoprávními, ale též úkony soukromoprávními, neboť dle Ústavy ČR jsou regiony (obce) označovány za veřejnoprávní korporace, avšak občanský zákoník označuje jednotky územní samosprávy (kraje a obce jsou jejich součástí) jako osoby právnické. J. Bartůšková se pak pokusila objasnit, jaké nejasnosti při uzavírání právních aktů takovýmto duálním pojímáním regionů vznikají.

Příspěvek J. Šindlářové (MZLU v Brně) informoval o loňském výzkumu sociálně kulturního prostředí, a vzá-

jemného vnímání čtyř sousedících středoevropských zemí – České republiky, Slovenské republiky, Maďarska a Rakouska. Mezinárodní srovnávací výzkum měl celkem 560 respondentů (v každé ze čtyř zemí 140) a byl zaměřen na tři kategorie respondentů, u nichž se dá předpokládat budoucí spolupráce na úrovni euroregionu – na komunální politiky, na malé a střední podnikatele a studenty. J. Šindlářová zvolila pro své vystoupení odpovědi respondentů z Brna a respondentů z celého euro-souboru na dvě otázky tohoto výzkumu – pocity sympatií či antipatií (českých) respondentů k sousedním zemím (Slovensku, Maďarsku a Rakousku) a množství informací o městských centrech (Brnu, Bratislavě, Budapešti a Vídni) v regionálních a národních masmédiích. V prvním případě zaujala ČR v celkovém souboru druhé místo za prvním Rakouskem, v případě druhém (informovanosti o zkoumaných městech) zaujalo Brno až čtvrtou pozici (což mohlo být částečně způsobeno tím, že se tak jako u ostatních zemí nejednalo o hlavní město). Pracovní hypotéza, která předpokládala vyšší ochotu ke spolupráci tam, kde se partneři vzájemně znají, nebyla potvrzena. Výzkum je teprve v první etapě a výsledky předběžné.

Po krátké přestávce se J. Čmejrek (ČZU Praha) ve svém vystoupení zabýval regionálním rozvojem v souvislosti s demokratickou transformací jako součástí demokratického vývoje národního státu, jejíž proces vrcholil na přelomu 19. a 20. století (kdy, jak řekl, vrcholil i anarchismus – tuto dobu srovnával s dnešními problémy, které shledával obdobnými, neboť typy rozhodnutí nejsou demokratickým procesem legitimizované). Regionální rozvoj se podle J. Čmejrka zpravidla chápe jako záležitost státní politiky, protože stát často zasahuje do ekonomického a sociálního vývoje jednotlivých oblastí svého území. Globalizace chápání státu mírně posunuje ve smyslu stále méně důležitější funkce hranic svrchovaného území, či tvorby zákonů ne jednotlivými státy, ale na mezinárodní úrovni. Díky regionálnímu rozvoji je však možné lépe sledovat lokální zájmy, na jejichž úrovni je vyšší snaha participovat na politickém rozhodování, což by mohlo být impulsem k další etapě demokratické transformace.

Předposlední vystoupení prvního jednání dne uvedla V. Majerová (ČZU Praha) citací J. Taubera, který si kladl otázku: „Kdo žije na vesnici?“ Příspěvek čerpal ze závěrečné zprávy „Trendy sociálních změn v zemědělství a na venkově“ a týkal se zaměstnanosti venkovských obyvatel. V. Majerová uvedla, že zaměstnanost na venkově byla ovlivněna zejména změnami po roce 1989. Mezi důležité ovlivňující faktory patří udržení si či nalezení nového pracovního místa, problémové skupiny obyvatel (starší či handicapovaní lidé), skupiny sociálně zne-

výhodně (ženy s malými dětmi, osoby profesně specializované). Tradičně největší nezaměstnanost na venkově je v zemědělství, následujícím oborem bylo (překvapivě) strojírenství, proto i diskuse se ubírala tímto směrem.

Jednání prvního dne uzavřela svým příspěvkem H. Hudečková (ČZU Praha), v němž informovala o speciální metodě v sociologickém empirickém výzkumu, studiu životních drah, sledující průnik osobní biografie individuála se společenskou historií. H. Hudečková vycházela především ze dvou autorů – P. Bourdieua a J. Kabeleho, zmiňovanou metodu pak konkrétně aplikovala při sledování soudobé sociální změny v zemědělství na jihomoravské vesnici. Seznámila posluchače s konstrukcí životních drah tří vybraných zemědělských aktérů.

Druhý den se režie ujal doc. PhDr. J. Čmejrek, CSc. Úvodní příspěvek přednesl S. Hubík (MZLU v Brně), v němž přítomné seznámil s konceptem regionalizace – dle sociální a kulturní kartografie. Současný stav při koncipování regionů (převážně politicko-administrativně) není udržitelný a nebude fungovat. Do současného stavu po-

liticko-byrokratického koncipování map by se měl vnést duch sociální a kulturní kartografie, neboť velmi záleží na sociálně kulturních kódech, které politicko-byrokraticky nebývají vnímány. Zároveň je důležité snažit se paralelně postupovat dle sociálního konstruktivismu, a objektivismu. Pak může být mapa vnímána jak doslovně – lidé věří tomu, co zobrazuje, tak metaforicky – zobrazuje to, co lidé vnímají (její konstruování je skrze ty, kteří region vnímají – tedy zdola). Smysl regionalizace pak S. Hubík spatřuje v co možná nejpřirozenějším rozdělení sociálního a kulturního prostoru.

Závěrečné příspěvky L. Bartové a Z. Sojkové ze SPU v Nitře byly odborně statistické. Zatímco L. Bartová statisticky (objektivisticky) vyčíslila chudobu a její vývoj v souvislosti s globalizací, Z. Sojková zkoumala globalizační procesy na ukazateli HDP pomocí dvou koncepcí podmíněné konvergence – beta a sigma konvergence. Tyto dva příspěvky byly svým zaměřením odlišné od všech předcházejících, všichni přítomní se (opět) v živé diskusi shodli na vzájemném obohacení.

Ing. Lucie Kocmánková, Česká zemědělská univerzita, Praha, Česká republika